

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Muligheter og utfordringer for fylkeskommunene på miljøområdet

Statssekretær Heidi Sørensen,
Miljøverndepartementet

Konferanse om iverksetting av forvaltningsreformen
20.05.09

Foto: Svein Magne Fredriksen

Fylkeskommunen har allerede svært viktige funksjoner på kulturminneområdet og i regional planlegging.

Fylkeskommunen får nå følgende nye og viktige oppgaver på miljøområdet; vannregionmyndighet, friluftsliv og forvaltning av høstbare arter av vilt og innlandsfisk.

Nasjonale mål skal følges opp, samtidig som det skal være rom for regionale særtrekk.

Fylkeskommunen må samarbeide nært med fylkesmannen.

Sammen skal vi finne gode arenaer for samarbeid og samhandling.

Vi skal forvalte vannet der det renner

Fra 1. januar 2010 blir fylkeskommunen vannregionmyndighet.

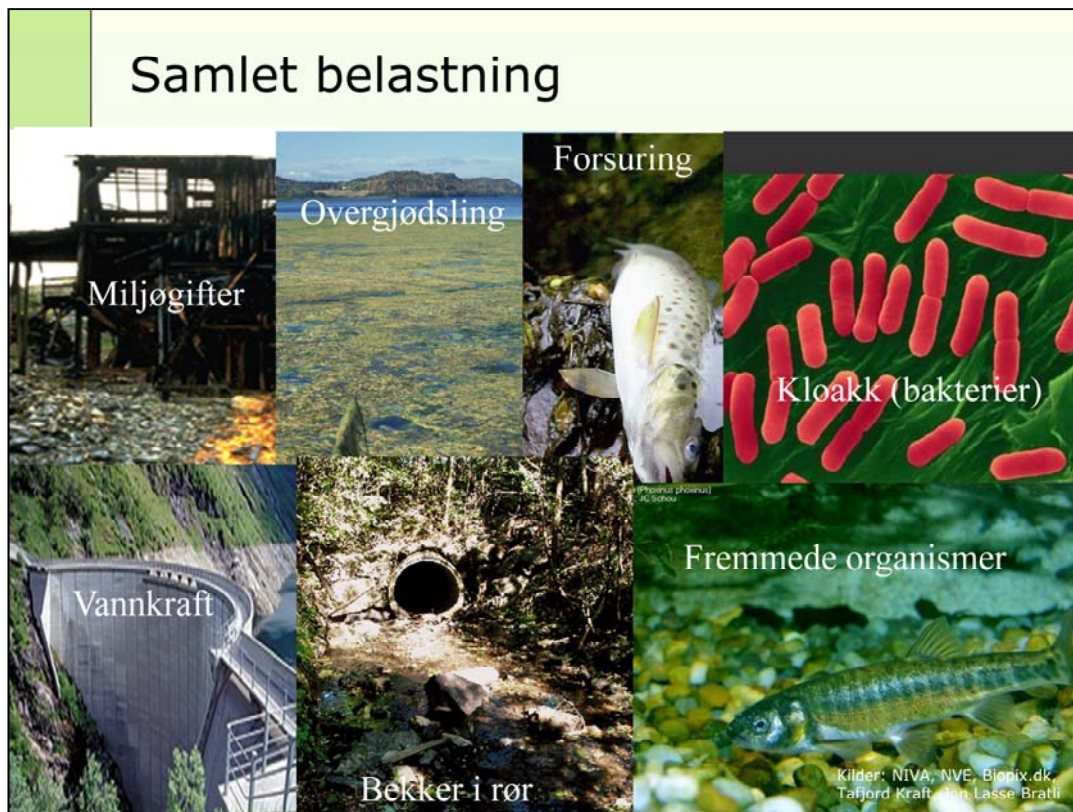
Allerede nå er vi på vei inn i en ny æra innen helhetlig vannforvaltning, med vannrammedirektiv, vannforskrift, ny naturmangfoldlov.

Husk at vannrammedirektivet er et miljødirektiv.

Sentrale prinsipper:

- forvalte vannet der det renner
- følge nedbørsfeltene – utgangspunkt i ni vannregioner
- samarbeide over administrative grenser

På kartet ser vi Europas nasjonale vannregioner (grønne) og de internasjonale (rosa).

En rekke trusler som må ses i sammenheng [bildene er animerte]:

- forurensninger
- fysiske inngrep
- biologiske påvirkninger

Som **regional planmyndighet** har fylkeskommunen bedre mulighet enn de fleste til å

- veie viktige hensyn opp mot hverandre,
- se samlet belastning,
- få til samarbeid og gode prosesser med alle relevante aktører (stat, fylkeskommune, kommune, organisasjoner og folk flest).

Dette er en svært viktig oppgave.

Godt vannmiljø =

- drikkevann,
- helse og trivsel,
- rekreasjon,
- naturmangfold.

Vannregionmyndighet

Hva betyr det å være vannregionmyndighet?

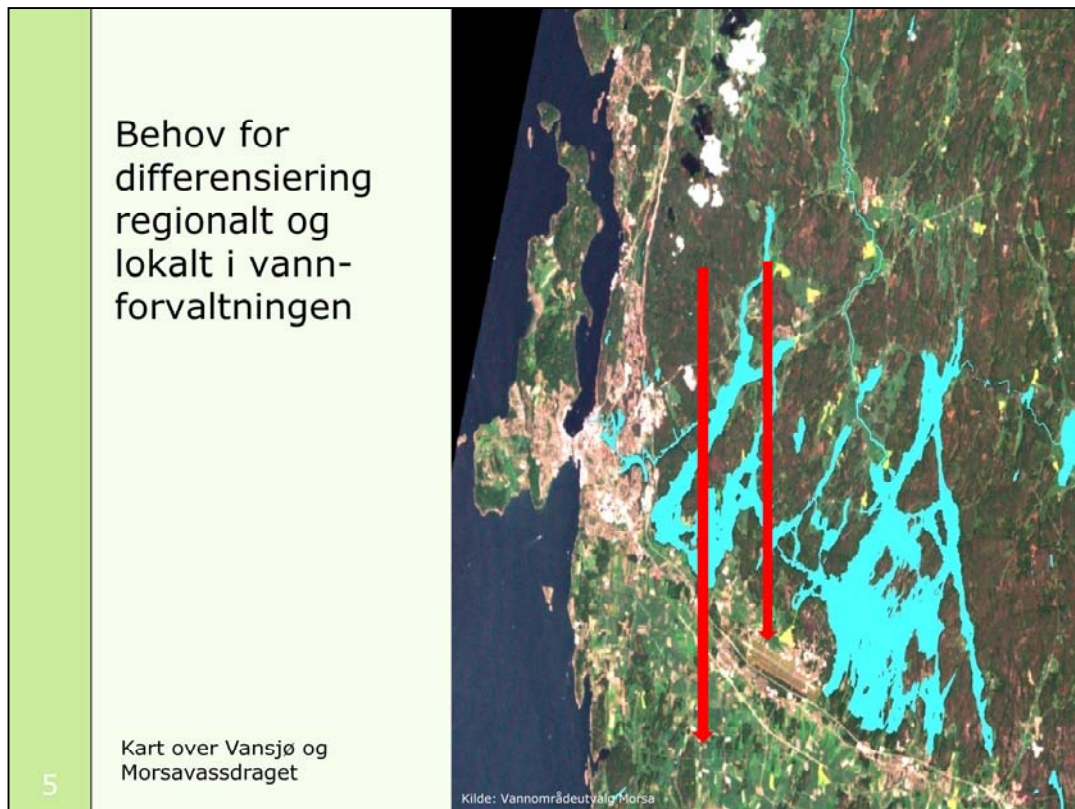
- være planmyndighet – ansvar for planprogram og utkast til forvaltningsplan,
- samordne stat, FK og kommune ved å lede Vannregionutvalget,
- via Vannregionutvalget utarbeide miljømål, opplegg for regional overvåking, tiltaksplan og forvaltningsplan,
- lede referansegruppe på regionalt nivå,
- veilede vannområder og kommuner – i samarbeid med fylkesmannen.

Hovedoppgaven er å lede arbeidet og sørge for at jobben blir gjort innen tidsfrister nedfelt i vannforvaltningsforskriften. Fylkesmannen har fortsatt det miljøfaglige ansvaret innen forurensning og naturmangfold.

Fristene for å lage helhetlige og økosystembaserte forvaltningsplaner med tiltaksprogram er følgende:

- innen 2009**, lage slike planer for minst ett vannområde i hver vannregion. Status: De ni forvaltningsplanene er sendt på høring.
- innen 2015**: lage slike planer for alle vannområdene i landet. Dette en viktig frist for dere.

Forvaltningsplanene skal godkjennes i regjeringen.

Kartet viser Vansjø og Morsavassdraget i Østfold.

Det illustrerer at selv om nasjonale mål og frister skal følges opp, er det viktig med differensiert forvaltning – både regionalt og lokalt.

Bonden på innsiden av nedbørsfeltet på kartet (kort rød pil) har jorder som drenerer mot Vansjø. Denne gården må tåle andre rammevilkår enn nabogården, som har jorder som drenerer mot Ytre Oslofjord (lang rød pil).

Ytre Oslofjord tåler mer belastning og har bedre miljøtilstand enn Vansjø. Sentrale brukerinteresser, som drikkevannsforsyning, er viktig for Vansjø og Morsavassdraget

Revidert vannforvaltningsforskrift sendes på høring før sommeren 2009. Utgangspunktet er videreføring av dagens ni regioner. Samtlige fylkeskommuner skal vedta en forvaltningsplan innenfor sine berørte områder.

Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning har møtt fylkeskommunene via møter i alle vannregionene. Dette har vært vellykket og en god start.

Et annet område som fylkeskommunen får ansvar for, som en følge av forvaltningsreformen, er friluftsliv.

Dette bør være en kjærkommen oppgave. De fleste forbinder noe positivt med friluftsliv.

Friluftsliv har en verdi i seg selv og fremmer gode miljøholdninger og folkehelse.

Friluftslivets betydning for barn og unges oppvekst kan neppe overvurderes.

Mange fylkeskommuner har allerede friluftsliv høyt på sin agenda.

Alle har vedtatt regionale planer for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv m.m.

Noen har satt av ressurser til sikring av regionalt viktige friluftsområder.

Dette området har preg av stimulerings- og utviklingsoppgaver. Her er det politisk handlingsrom, selv om nasjonale mål og lovfortolkning ligger fast, f eks allemannsretten.

Følgende oppgaver innen friluftsliv overføres til fylkeskommunen:

- motivere kommuner til å fremme søknader om sikring av friluftsområder,
- saksforberede sikrings saker for staten,
- fordele midler fra tilskuddsordninger,
- fremme innsigelser mot kommunale planer (NB Fylkesmannen vil også ha innsigelsesrett),
- gi veiledning til kommuner og publikum,
- være talsmann og vokter av allemannsretten – allemannsrett er også allemansvett,
- motivere og legge til rette for friluftsliv, bla i samarbeid med frivillige organisasjoner.

Friluftsliv og folkehelse som "hånd i hanske"

Friluftsliv er viktig for forebyggende folkehelse. Det er helt gratis og uten negative bivirkninger ("grønn resept".)

Fylkeskommunens styrkede rolle i arbeid med forebyggende folkehelse passer, svært godt med overførte oppgaver på friluftsliv.

Det blir svært viktig å legge til rette og motivere for friluftsliv, ikke minst for barn og unge.

Friluftsliv gjør oss mer robuste til å takle hverdagslivet, både fysisk og psykisk. Barn som ferdes i natur utvikler gode motoriske og sosiale evner

Dere har et godt utgangspunkt for arbeidet. Statistikk viser at de fire viktigste fysiske aktivitetene folk foretrekker er friluftslivsaktiviteter. Fotball kommer langt nede på lista.

Statistikken viser oss også at 80% av oss går på tur.

Forvaltning av høstbare arter

Et annet område som fylkeskommunen får ansvaret for, er forvaltning av høstbare arter av vilt og innlandsfisk. Hovedtyngden av forvaltningen av de jaktbare viltartene og innlandsfisk ligger hos rettighetshaver og/eller kommunen.

Fylkeskommunen får ansvaret for bestandsforvaltningen

- av de viktigste jaktbare viltartene (elg, hjort, rådyr, orrfugl, storfugl, rye, hare)
- av de viktigste artene av innlandsfisk (innlandsørret, røye, harr).

Også disse oppgavene har preg av utviklings- og stimuleringsoppgaver, noe som gir politisk handlingsrom.

Oppgavene bør ses i sammenheng med oppgavene innen friluftsliv. Fylkeskommunen skal veilede publikum og kommuner i gjeldende regelverk for jakt og fiske.

Fylkeskommunen skal også sørge for tilgjengelighet til jakt og fiske for allmennheten til en overkommelig pris.

Kulturminner og kulturmiljøer

10

Foto: Svein Magna Fredriksen

Bildet viser Røros, som står på FNs liste over områder med status som verdensarv.

Fylkeskommunen har siden 1990 vært den regionale forvalteren av kulturminner og kulturmiljøer.

Budsjettet til bevaring av kulturminner har steget jevnt de siste årene. I 2009 er det en økning på 68 millioner kroner.

Riksrevisjonen: Kritikk av Miljøverndepartementet og fylkeskommunen

Foto: Asgeir Spange Brekk, Riksantikvaren

11

Riksrevisjonen la 7. mai i år fram sin rapport om hvordan Miljøverndepartementet ivaretar sitt nasjonale ansvar for freda og verneverdige bygninger.

Rapporten konkluderte med følgende:

- Miljøverndepartementet følger ikke godt nok opp og mangler styringsinformasjon og informasjon om hvordan fylkeskommunen bruker sine virkemidler.

- Fylkeskommunen bruker i liten grad sin innsigelses- og klagemyndighet for å hindre tap av verneverdige bygninger.

- Det er liten grad av initiativ fra fylkeskommunen til vedtak om fredning og midlertidig fredning av bygninger.

Disse konklusjonene må vi ta på alvor. I tillegg til at Miljøverndepartementet må gjøre en bedre jobb, vil vi vurdere hvordan samarbeidet mellom departementet, Riksantikvaren og fylkeskommunen kan styrkes.

Natur og kultur må ses i sammenheng

Det er viktig å se natur og kultur i sammenheng og å vise hvordan natur- og kulturarven sammen danner grunnlag for lokal verdiskaping.

Derfor har vi, i samarbeid med flere departementer og andre aktører, satt i gang to programmer om verdiskaping.

Det første, som er på kulturminneområdet, er nå halvveis. Det andre, som er om naturarven, ble lansert tidligere i år.

Målene for de to programmene er å

- få til verdiskaping (miljømessig, kulturelt, sosialt og økonomisk)
- ta bedre vare på kulturarven og naturarven
- utvikle og spre kunnskap om kulturarven og naturarven som ressurser.

Viktige stikkord for programmene er utvikling innen reiseliv, opplevelser og kortreist mat.

Styrket rolle i regional planlegging

Nasjonale forventninger
for fylkene

Regional planstrategi

Fotos: Marianne Gjerv

13

Fylkeskommunens styrkede rolle i regional planlegging er nedfelt i ny planlov, som trer i kraft 1. juli i år.

Fylkeskommunen skal bidra til å realisere nasjonal mål, men tilpasset virkeligheten i det enkelte fylke/kommune.

Når neste runde i planarbeidet starter i 2011, vil det foreligge **nasjonale forventninger for fylkene**. Disse vil være viktige for arbeidet med planstrategiene regionalt og kommunalt.

Det eneste plandokumentet som skal til sentral godkjenning, er **regional planstrategi**. Den utarbeides i samarbeid med kommuner og statlige organer. Staten kan ved godkjenning gjøre endringer.

For å ivareta nasjonale eller regionale hensyn, kan fylkeskommunene vedta regionale planbestemmelser.

Eksempler på dette kan være bestemmelser om utbyggingsmønster, friluft- og naturområder eller landskapsområder.

Styrket rolle på klimaområdet

Kommuner og fylkeskommuner er sentrale for å sikre oppfyllelse av utslippsmål for primærnæringer, avfall og transport.

Fylkeskommunen har bl.a. ansvar for kollektivtransporten, som er et viktig område i arbeidet med å redusere utslippene av klimagasser.

Ny plan- og bygningslov er kanskje det viktigste langsiktige klimavirkemiddelet vi har per i dag.

Prosessen rundt planstrategi vil klargjøre behovet for konkrete planer å fremme klimapolitiske mål.

Plan- og bygningsloven er klar på at klimahensyn skal ivaretas gjennom planer.

I planene skal det legges vekt på å utvikle mønstre for arealbruk som reduserer det framtidige transportbehovet og gir grunnlag for klimavennlig energiproduksjon.

<p>Nærings- og utviklingsaktør</p> <p>Vannregionmyndighet</p> <p>Jakt og fiske</p> <p>Friluftsliv</p> <p>Natur- og kulturarv</p> <p>Regional planlegger</p> <p>Gir grunnlag for verdiskaping og næringsliv</p> <p>15</p>	 <p>Foto: Heidi Sørensen</p>
---	--

Fylkeskommunens rolle som nærings- og utviklingsaktør skal også styrkes.

De overførte oppgavene gir fylkeskommunene økt innflytelse i naturressursforvaltningen, noe som forsterkes av rollen de har i langsiktig planlegging.

Jakt, fiske og friluftsliv gir grunnlag for verdiskaping basert på naturarven, bl a turisme, landbruk og havbruk.

Koplingen til forvaltningen av kulturminner gir ytterligere muligheter for næringsutvikling.

Dette understrekes både i verdiskapingsprogrammet for naturarven og på kulturminneområdet.

Som premisser for regional planlegging, er det viktig å utnytte synergieffektene mellom miljø og andre områder.

Et eksempel på dette kan være synergier mellom arbeidet med tilpasning til klimaendringer og arbeidet med energiplanlegging.